

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

CHICAGO, ILL., TOREK, 16. NOVEMBRA (NOV. 16), 1937
Subscription \$4.00 Yearly
STEV.—NUMBER 224
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1102, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Kitajska delegacija priporoča bojkotno akcijo proti Japonski

Ekonomske sankcije bi povzročile gospodarski polom in prisilile Japonsko na končanje vojne. Glavno mesto province Santung v severni Kitajski v nevarnosti padca. Nove japonske zmage na fronti pri Sanghaju

Bruselj, Belgija, 15. nov. — Kitajska delegacija je predložila reprezentantom držav, ki sodelujejo na načrtih glede končanja konflikta na Daljnem vzhodu, spomenico, v kateri priporoča izvajanje ekonomskih sankcij proti Japonski. Spomenica obsega 50 strani in vključuje statistiko o japonski uvozi in izvozu trgovini. Argumentirano kitajske delegacije je, da Japonska pogosto v gospodarski polom in prisiljena končati vojno, če se bodo štiri glavne države — Amerika, Anglija, Francija in Holandska — izdale za bojkotno akcijo. V te države gre 65 odstotkov vsega blaga, ki ga Japonska izvažata v tujemstvo, dočim jo te zalaga s surovinami, katere Japonska ne more dobiti v drugih državah.

Ako bi te štiri države bojkotirale Japonsko, bi bila njena rezerva v zlatu, ki je zdaj \$363,000,000 kmalu izčrpana. Poleg bojkota japonskega blaga naj bi nastopila embargo za izvoz surovin na Japonsko in vojna na Kitajskem bi bila v nekaj tednih končana. Japonska je popolnoma odvisna od uvoza svinca, železa, starega železa, olja in drugih produktov, ki jih potrebuje pri izdelovanju bojnega materiala, iz tujemstva.

Peiping, 15. nov. — Japonske vojaške kolone prodirajo proti Tsinanu, glavnemu mestu province Santung. Poveljniki japonske armade napovedujejo, da je padec tega mesta blizu. Kadar se to zgodi, bo japonska armada kontrolirala vsa glavna mesta province v severni Kitajski.

Na 50 milj dolgi fronti ob Rumenski reki, 20 milj severno od Tsinana, se vršijo vroče bitke. Japonske čete so večerj zavzele Taijans, važno železniško križišče na progi Tientsin-Pukow železnice. Kitajska garnizija v Jučengu, ki leži 15 milj od Tsinana, je obkoljena od treh strani. Del te garnizije se je že umaknil na drugo stran Rumene reke.

Sanghaj, 15. nov. — Poveljnik japonske armade je danes naznanilo, da so prve vojaške kolone, ki prodirajo proti Nanjingu, obkolile mesto Kanjan, strateško točko ob drugi obrambni črti, katero je nasledila kitajska armada po umiku iz Sanghaja. Padec tega mesta, ki leži 35 milj zapadno od Sanghaja, pomeni skorajšnjo padec kitajske obrambne črte. To — pravijo Japonci — se bo zgodilo v nekaj dneh.

Japonski letalci so napadli kitajsko mesto Sučow, Wushih, Kanjan, Kašing in Cangšu s bombami. Vsa ležijo v bližini druge kitajske obrambne črte. Vročna bitka se je večerj vršila v bližini Nanzianga v provinci Kanjan, v kateri je padlo 2000 Kitajcev in 1300 Japoncev.

Francosko delavstvo bojkotiralo Japonce

Pariz, 15. nov. — Splošna zveza delavskih uni v Franciji je pozvala svojih pet milijonov članov, naj bojkotirajo japonsko blago v znak protesta proti pobujanju Kitajcev in uničevanju kitajskih mest. Zveza tudi poziva francosko vlado, naj aktivno pomaga španski vladi k porazu fašistov.

Proces v Springfieldu proti članom PMU

Springfield, Ill., 15. nov. — Danes se je pričela sodnijska obravnava proti 41 članom — nekateri niso več člani — Progressivne unije, ki so obtoženi raznih nasilnih dejanj, izvršenih v letih v konfliktru s Lewisovo rudarsko unijo. Med obtoženci je tudi William Keck, ki živi v East St. Louisu, bivši predsednik razkolne rudarske unije.

Domače vesti

Novice iz Minnesote
Chisholm. — Za mestne odbornike kandidirajo sledeči rok: Louis Briški, Leo Baydek, John Kočvar, John Lacković, Ludvig Janežič in Nikola Dragič. Morda se prijavijo še drugi. Primarne volitve so 23. novembra, končne volitve pa 7. decembra. — Carson Lake. — Tu je umrla Julija Rakar, ki zapušta moža, tri sinove in 10 vnukov in vnukinj.

Obiski v Penni
West Newton, Pa. — Dne 7. novembra je John Eržen z ženo in sinom iz Imperiala, Pa., obiskal tukajšnje rojake. Prišel je ob času, ko je pevski zbor Savica imel pevске vaje in mu zapel pesem "Pozdrav". Eržen je pevskemu zboru vrnil to gostoljubnost s prispevkom \$5.

Nov grob v Clevelandu
Cleveland. — Te dni je umrla Josephine Vičič, stara 20 let in rojena v Ameriki. Zapušta starše, štiri brate in dve sestri.

Kongres v izrednem zasedanju

Predsednik ne nastopi osebno v poslanico

Washington, D. C., 15. nov. — Danes opoldne se je sešel kongres v izrednem zasedanju. Rooseveltova poslanica, vsebujoča razna priporočila, bo prečitana jutri v obeh zbornicah. Predsednik se je odločil, da to pot ne prečita poslanice osebno na skupni seji kongresa.

To zasedanje je bilo sklicano pred vsem zato, da kongres sprejme važne zakone, ki so bili zamujeni ali odloženi pri zadnjem rednem zasedanju, namreč zakone minimalne mezd, federalne kontrole previška farmske letine, pokrajinskih načrtov za vodne sile in reorganiziranje administrativnih departamentov. Vse pa kaže, da bodo Rooseveltovi nasprotniki spet skušali ovirati in zavleči sprejetje teh zakonov.

Roosevelt je sinoči po radiu apeliral na vse brezposelne in deloma uposlene delavce, naj se ta teden registrirajo, ko se vrši prvo štetje brezposelnih, da bo federalna vlada enkrat imela prave, zanesljive številke glede brezposelnosti.

Francosko delavstvo bojkotiralo Japonce

Pariz, 15. nov. — Splošna zveza delavskih uni v Franciji je pozvala svojih pet milijonov članov, naj bojkotirajo japonsko blago v znak protesta proti pobujanju Kitajcev in uničevanju kitajskih mest. Zveza tudi poziva francosko vlado, naj aktivno pomaga španski vladi k porazu fašistov.

Stavka livarjev v North Chicagu končana

Chicago, 15. nov. — Stavka 700 delavcev pri North Chicago Hardware Foundry Co. v North Chicagu, ki je trajala pet dni, je bila v soboto končana s posredovanjem illinoiskega departmeta za delo. Trije odslovljeni delavci bodo prejeti nazaj v delo. Delavci v tej livarni so organizirani pri CIO.

Angleški laboriti krtačijo Windsorja

Bivši kralj je postal "podrepna muha"

London, 15. nov. — Herbert Morrison, delavski poslanec v angleškem parlamentu in predsednik okrajnega sveta v Londonu, je večerj zahteval, naj bivši kralj Edward in zdaj vojvoda David Windsor izgine iz javnosti, če ne bo biti "nadležna podrepna muha". Morrison je povedal mnenje delavskih krogov v Angliji sploh, ki se prej izjavili, da je bilo Windsorjevo "študiranje delavskih razmer" v Nemčiji s sodelovanjem Hitlerja in njegovo nameravano "študiranje socialnih problemov" v Ameriki ob sodelovanju in pod vodstvom ameriškega milijonarja Bedauxa in velikega izkoriščevalca delavcev — velike farase, s katero se je bivši kralj korenito blamiral pred delavci.

Morrison je dalje rekel, da vojvoda Windsor vsekakor ni v arcu fašist, je pa velik ignoranc glede delavskih in socialnih vprašanj in kot takega ga zdaj fašisti in drugi reakcionarji vlečejo in izrabljajo za svoje namene.

Fašisti udarijo na vseh frontah

Vse je pripravljeno za veliko ofenzivo

Rendaye, Francija, 15. nov. — Fašistični vojaški častniki pravijo, da se general Franco pripravlja na ofenzivo na vseh frontah, da porazi vladno armado pred zimo. Čete, tanki, topovi in bojne ladje čakajo samo povelja. Kakor hitro bo izdano, se prične splošna ofenziva.

Zunanji opazovalci pravijo, da so fašisti uverjeni, da bo splošna ofenziva uspešna in da bo končala civilno vojno. Poročila iz fašističnih virov govorijo, da miličniki gradijo drugo obrambno črto pri Madridu. Ta črta vključuje utrbe v bližini stare kraljeve palače ob zapadnem robu Madrida. Vlada je poslala pet mednarodnih brigad in več mešanih in aragonsko fronto, da bodo odbijale naskoke Francovih fašistov.

Brazilijski zanihi vstop v fašistično zvezo

Rio de Janeiro, 15. nov. — Dr. Getulio Vargas, predsednik Brazilijske, je večerj povedal inozemskim poročevalcem, da Brazilijski ni ne fašistična in ne "integralistična" in da se ne bo pridružila italijansko-nemško-japonski fašistični alianci.

ANGLIJA SKUŠA UTRDITI ODNOSAJE Z NEMČIJO

Predsednik vladnega sveta obišče Berlin

VPRAŠANJE VRNITVE KOLONIJ

London, 15. nov. — Ministrski predsednik Chamberlain je sinoči konferiral z zunanjim ministrom Edenom, ki se je vrnil v London z bruseljske konference, in vikontom Halifaxom, predsednikom vladnega sveta, o vprašanju, ali naj slednji obišče Berlin. Sklenjeno je bilo, da Halifax odide v Berlin prihodnje sredo, kjer naj bi govoril s Hitlerjem. Vesti v angleškem tisku, da je cilj obiska, pregovoriti Hitlerja, naj začasno odloži zahteve glede vrnitve kolonij, ki jih je Nemčija izgubila v svetovni vojni, so izzvale ardele komentarje v nacijskih časopisih.

V Londonu sedaj trdijo, da Halifax ni bil pooblaščen, da se pogaja z nacijskimi voditelji; njegova naloga je proučevanje problemov, ki ovirajo uditvev odnosov med Anglijo in Nemčijo. Britska diplomacija je vznemirjena glede nacijskih zahtev, da mora Nemčija dobiti nazaj izgubljene kolonije.

Sugestija, da zunanji minister Eden ali kateri drugi visok angleški uradnik obišče Mussolinija, je bila hladno sprejeta v Rimu. Chamberlain je še večkrat izrazil željo po zblizanju s Italijo in je celo namignil, da je pripravljen priznati italijanski režim v Abesiniji, ako dobi v zameno garancije, da Italija ne bo ogražala pomorske poti med Anglijo in njenimi kolonijami.

Nacijska agitacija proti Češkoslovaški tudi vznemirja angleško diplomacijo. Praška vlada je sklenila pogodbo o vzajemne vojaške pomoči s Sovjetsko unijo in Francijo in nacijski trdijo, da je s tem postala zaveznička ruskih boljševikov. Da je Češkoslovaška na poti Nemčiji in da ima proti nji ovsajalne namene v zvezi s kampanjo proti boljševizmu, je znano. Fakt vzajemne vojaške pomoči, ki ga je sklenila Praga z Moskvo, služi Nemčiji kot preteza za gonjo proti Češkoslovaški. Hitlerjevi agentje so aktivni v gradnji nacijske stranke v Češkoslovaški, ki zahteva neodvisnost provinc, v katerih tvorijo Nemci večino.

Čiščenje v Rusiji; osem ustreljenih

Moskva, 15. nov. — Nadaljnji osem smrtnih obsodb je bilo te dni izrečenih v Stalingradu zaradi sabotaže na bombažnih poljih v Tadžikistanu.

Ustanovitev sveta industrijskih uni

Predsednik rudarskega distrikta UMW začasni načelnik

Pittsburgh, Pa. — (FP) — Svet industrijskih uni Odbora za industrijsko organizacijo je bil ustanovljen na konferenci, katere se je udeležilo 350 delegatov. Ti so reprezentirali 32 narodnih uni, včlanjene v CIO. Skupno število članov teh uni v pittburškem distriktu je 150,000.

Patrick Fagan, predsednik petega rudarskega distrikta UMW, je bil izbran za začasnega načelnika industrijskega sveta. Fagan je bil nedavno odstavljen kot načelnik oredne delavske unije ADF. David MacDonald, tajnik-blagajnik organizatoričnega odbora jeklarke unije, je bil imenovan za začasnega tajnika.

Poleg delegatov jeklarških uni, ki so reprezentirali delavce v tovarnah Jones & Laughlin Steel Corp. v Pittsburghu, Homesteadu, McKeesportu, Duquesnu in Clairtonu, so se konference udeležili tudi predstavniki rudarske, oblačilne in drugih uni.

Konferenca je odobrila sklep konvencije uni CIO v Atlantic Cityju, ki govori o potrebi enotnosti v delavskih vrstah. Dalje je sprejela načrt organizatorične kampanje, ki naj bi potegnili vse delavce, ki so uposleni v industrijah masne produkcije v Pittsburghu in okolici, v industrijske unije.

Farmska zakonodaja pred kongresom

Poljedelski tajnik orisa program stabilizacije

Washington, D. C., 15. nov. — Poljedelski tajnik Wallace je orisal program dalekosežne stabilizacije, ki vsebuje tudi načrt priprave kontrole poljedelske produkcije. Ta načrt bo uveljavljen le, ako bi vsa druga sredstva odpovedala.

Program je vključen v poročilo, ki ga je Wallace predložil predsedniku Rooseveltu na predvečer izrednega zasedanja kongresa, ki ima sprejeti zakonodajo v korist farmarjev. Wallace sodi, da bodo dohodki farmarjev v tem letu znašali \$9,000,000,000 v primeri s \$4,328,000,000 l. 1932, toda te je treba vseeno povečati v interesu stabilizacije.

"Čas je prišel, ko mora farmar graditi za več let naprej in to na podlagi programa, ki bo to omogočil," pravi Wallace v svojem poročilu. Glavna točka njegovega programa je sistem "stalne in normalne žitnice." Ta predvideva kopičenje previška farmske letine v dobrih letih v skladiščih. Tako nakopičeni pridelki bi se porabili v letih, ko bi farmarji manj pridelali.

Roosevelt posreduje med Haitijem in Domingom

Washington, D. C., 15. nov. — Predsednik Roosevelt je danes brzojavno informiral predsednika oboje republike Haiti in predsednika sosednje republike San Dominga, da so Združene države pripravljene posredovati za mir med obema republikama. Na enak način se je ponudil pred nekaj dnevi tudi Cardenas, predsednik Mehike. Spor med Haitijem in San Domingom je izbruhnil 6. oktobra, ko so na meji izbruhnil krvavi izgredi. Od takrat se krvavi spopadi redno ponavljajo in do danes je bilo ubitih okrog 5000 oseb na obeh straneh. — (Haiti in San Do-

VELEBIZNIS PRIČEL S SEDEČO STAVKO

Pritisk na vlado, da ga oprosti novodealskih spon

FAKTOR JE TUDI VLADNO VARČEVANJE

Chicago. — Več znamenj je, da je tekoče potapljanje deleže v novo depresijo delo ameriškega velebiznisa, predvsem Wall streeta, da pritane administracijo ob steno in prisili kongres, da ga reši nekaterih spon novodealske zakonodaje.

Nobenega dvoma ni, da ima tekoča depresija v veliki meri korenine v političnih zahtevah velebiznisa. Na prvem mestu je zahteva kapitalistov za odpravo federalnega korporacijskega davka. Velebiznis pravi, da korporacije silno stokajo pod tem davkom, ki naj bi bil po izjavah nekaterih wallstreetških plašarjev glavni vzrok za tekočo depresijo. Tudi trdijo, da ta davek "zamrzuje" kapital, kar pa je gola fikcija.

Ta zakon je v resnici naperjen proti velikim bogatinom, ki se izogibajo na vse načine plačevanju dohodninskega davka. Eden teh načinov je bil, da so korporacije gradile velike rezerve skladih in s tem zmanjšale dividende, od katerih bi delničarji morali plačati dohodninski davek. Novi zakon pa sili korporacije, da morajo izplačati čim več dividend, ali pa plačati davek od rezervnih skladov.

Druga zahteva velebiznisa je, predvsem wallstreetških spekulativ, da vlada modifira ali pa preklic zakon za kontroliranje borz osiroma omejevanje borznih spekulacij. V nedavni borzni paniki je ta zahteva wallstreetških manipulantov igrala večjo vlogo pri demoraliziranju delniških in bondnih cen, po mnenju poznavalcev Wall streeta. Z demoraliziranjem borznega trga skušajo wallstreetški manipulant prisiliti administracijo na modifiranje borznega zakona.

Tretji politični faktor velebiznisa v tekoči depresiji je tudi indirektna grožnja in svarilo kongresu proti sprejetju delavske zakonodaje. Velebiznis skuša to doseči z uatvarjanjem umetne krize, vsaj pa tekočo depresijo izrabiti v ta namen.

Vsega tega bi seveda ne bilo, ako bi bil biznis fundamentalno zdrav. Toda ni. Produkcija je prišla pehati že pred več meseci, kar je bil prvi signal borznim spekulantom za "dumpanje" vrednostnih papirjev. Padanje produkcije pomeni znižanje profitov, posebno če so delavec organizirani. Znižanje profitov pomeni padec cen na borzah. Ko so mali in veliki spekulanti to zasutili, je prišlo do "črne tede" na borzah in za tem še večja depresija.

Za poslabšanje biznisa je na splošno veliko odgovorno tudi to, ker je vlada letos na pritisk velebiznisa drastično znižala svoje izdatke v prizadevanju.

Sedem ubitih, 14 ranjenih v Jeruzalemu

Jeruzalem, 15. nov. — Pri novih izgredih med Arabci in Judi, ki so večerj izbruhnil v Jeruzalemu, je bilo sedem oseb ubitih in 14 ranjenih. Arabci v severni Palestini pozivajo svoje rojake na "sveto vojno".

mingo ali Dominikana sta majhni republiki na otoku Haitiju, ki leži južno od Kube. Vsaka teh dveh držav kontrolira polovico otoka.)

Skupina stražnikov na bombažni plantazi pri El Pasu, Tex., v bližini mehiške meje.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Marčnice na Zdravne drave (Ivan Čiglar) in Kanado
\$4.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Čiglar
in Čiglar \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na inčestvo
\$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Črna glava po dopor. — Rukopis dopisov in nemarodnih
glasov ne vrnejo. Teleski listnina vsebuje (črta, po-
vesti, števila, sponi (id.) se vrnejo pošiljatelju in v glavnem
da se priključijo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communi-
cations and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vse, kar ima slika s listom
PROSVETA
1687-29 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Razlika v sto letih

Pred nekaj dnevi smo na tem mestu zapisali, da se ameriška reakcija rada klanja žrtvam krivice iz preteklosti, ko so te žrtve že davno v grobu.

Ponoven dokaz smo videli zadnje dni, ko se je ameriški burbonski tisk hvalisavo razpisal ob stoletnici mučeniške smrti Elije P. Lovejoya. Kdo je bil Lovejoy? Bil je velik agitator proti sužnosti črnev in boril se je za odpravo telesne sužnosti, zato se je nazival abolicionist (abolition je odprava). Abolicionisti so pa bili pred sto leti v Ameriki na zelo slabem glasu; imenovali so jih puntarje in slovince. Lovejoy je pisal in tiskal tednik za propagando zoper črnočnožno robstvo. Začel je v St. Louisu, ali kmalu so ga od tam pregnali. Sel je čez Missisipi v Alton, Ill., a tudi tam ni imel miru pred nahujskano drhaljo. Dva-krat so mu razdeljali tiakarno in pri tretjem napadu so ga ubili, njegov tiakarski stroj so pa vrgli v reko Missisipi.

Takšna je bila ameriška tiakovna svoboda pred sto leti, čeprav je bila zajamčena v ustavi. In danes? Danes pa ameriški burbonci opevajo mučenika Lovejoya, ki je "junaško padel v boju za svobodo tiaka". Celo bivši predsednik Hoover ga je proslavil pri neki prireditvi. Tako je danes po sto letih! Takrat, ko je Lovejoy živel — so ga pa pasovali in hujskali drhal proti njemu!

Okrog 25 let po Lovejoyjevi smrti je Lincoln proklamiral svobodo sužnjem. Takrat so črni teoretično postali svobodni ljudje in državljani Združenih držav. Ali so bili svobodni tudi v praksi? Smešno vprašanje. Še danes nismo v pravem pomenu besede svobodni! In ne samo črni, tudi belci so prav taki sužnji v drugi obliki.

Razlika med sužnostjo črnev pred Lincolnom in sužnostjo črnev in belcev danes, 70 let po Lincolnu, je jasno osvetljena v članku, ki ga je pred kratkim objavil Collier's Magazine.

Clankar se peča z razmerami delavcev, ki delajo v tekstilnih tovarnah v Južni Karolini. Ti delavci, črnočolni in belokočni, stanujejo v kompanijskih hišah in kupujejo svoje borse potrebščine v kompanijski prodajalnici. Kako je z njihovim zaslužkom? Clankar omenja tipičen primer. Zaslužek delavca je znašal na teden \$14.14. Od tega zneska je družba odtegnila za socialno zaščito 14 centov, za kompanijsko zavarovanje 15 centov, za stanarino 90 centov, za "božično hranilno vlogo" \$1.50 in za skupček v prodajalnici \$11.45. Delavcu je ostalo gotovine — nič.

To pomeni, da delavec dela ves teden — teden za tednom v tekstilni tovarni, a ne prejme nobene plače v gotovini. Da, včasih prejme nekaj centov ali nekaj nikljev, da ne pozabi kakšen je ameriški kovan drobiž, ali to se dogaja le poredkoma; navadno mu družba vse odtegne. In ne samo to. V mnogih primerih se zgodi, da ostane delavec na dolgu družbi in ta dolg se nadaljuje od plače do plače.

Delavci drugje, ki mislijo, da so "svobodni", morda poredke: Ako črnočolnim in belokočnim delavcem v Južni Karolini ni to všeč, naj puste delo in gredo drugam; saj lahko puste delo, mar ne?

Da, lahko — ali pa ne tako lahko. Daleč ne morejo iti, ker nimajo denarja za vožnjo, pri sosednjih tekstilnih družbah ni pa nič bolje. In vsaka družba zahteva od prosilca za delo priporočilo vsaj dveh njegovih prejšnjih delodajalcev. To prežene vse veselje, vso voljo delavcu, da bi si poljubno prebral delo, kajti priporočila ne dobi. Pa še nekaj. Kako naj delavec, ki je večno zadolžen pri družbi, pusti delo, razen če pobežne kakor zločinec?

To so dejstva, ki dokazujejo, da je delavec faktično suženj v tekstilnih tovarnah na jugu. Vse lepe zgodovinske proklamacije, da je bila sužnost že davno odpravljena, mu nič ne pomagajo. Faktično je priklenjen na tovarno, kakor je bil prejšnji zamorski suženj, ki ga je gospodar kupil na trgu kot živinčce, priklenjen na plantabo. Dokler dela le za kompanijsko prodajalnico in kompanijsko stanovanje in je povrh tega še na dolgu pri družbi, tako da mu nikdar nič ne ostane od zaslužka za njegovo svobodno porabo — je faktično suženj.

Edino upanje za osvoboditev delavca iz te moderne sužnosti je delavska organizacija. Unija tekstilnih delavcev, pridružena CIO, je prva invalidirala južne države in še danes se tamkaj vrši besen — da, naravnost zverinski (Dolje v zadnji koloni)

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Sopek gospodinjstevnega odnosa SDD

Detroit. — Dne 30. oktobra je ženski gospodinjstveni klub, odesk SDD, obhajal svojo desetletnico. Občinstvo se je udeležilo v velikem številu in ženskemu klubu zopet dalo veselje, s katerim naj neustrašeno delujejo nadalje kakor v preteklosti.

Nam je vsem znano, predno je bil ustanovljen gospodinjstveni klub, da smo imeli pri vsaki prireditvi v kuhinji vse narobe, ker se je moški spol silil tja, kamor ne spada. Dandanes ni več tega. Kadar priredimo kakšno zabavo, izročimo kuhinjo ženskemu klubu in vse je v najlepšem redu. Zato želimo, da katera izmed članic poroča v javnosti, koliko je že gospodinjstveni klub prispeval v gotovini in na drug način SDD. Sem prepričan, da bo imel ta klub še boljši napredek v bodočnosti.

Nas delničarjev je bila dolžnost v preteklosti in je tudi v bodočnosti, da se udeležimo vsake zabave in zahajamo v domove prostore. Postrežba je vedno prvovrstna in v korist nam vsem skupaj. Torej malo več zavednosti, pa bo šlo delo hitreje naprej. Spominjam se, da ni bilo pred leti veselice, da se ne bi bili malo zlasili med seboj. Danes ni več tistega prepira. Ljudje pridejo na zabavo z veselimi obrazi in tudi veseli odhajajo.

Ker ravno pišem o zabavah, naj omenim, da se dne 21. novembra vrši večerinka v SDD, 437 Livernois. Da se olajša gospodinjstveno delo v kuhinji, se večerinka prične ob treh popoldne. Na razpolago bo okusna večerja in tudi različna pijača. Tudi za plesalce bo preskrbljeno. Torej na svidenje na tej večerinki.

John Barich, 518.

Poročilo prispevkov

Cleveland. — Nadaljevali poročilo o prispevkih, darovanih po društvi in posameznikih, za nabavo ambulance, ki bo poslana slovenskim borcem na fronti španskih lojalistov v boju za demokracijo. Prispevki so sledeči: Društva SNPJ. Po \$5: Golden Eagles št. 643, društvo 490, društvo 403, društvo 240, Young Americans 564. Društvo št. 388 \$5.40. Po \$3: Društvo Svoboda 748, Kamnik 204. Po \$2: Društvo Planinski Raj št. 107, Sloga 476. Federacija za južni Colorado in severno Novo Mehiko SNPJ \$20, federacija zapadne Penne \$10.

Društva SSPZ. Po \$5: Društvo št. 4, društvo št. 10, Pivski bratje 239. Po \$2: Društvo Zdrute ni bratje, društvo 178. Po \$1.50: Društvo 148. Po \$1: Društvo 126.

Posamezni prispevalci sledeči: Po \$2: Joe Gonzalez, Jos. Gonzalez, Pedro Malla. Po \$1.50: Pedro Malla. Po \$1: Vincent Salmoeh, Joseph Marcelja, V. Lucich, A. Kresevič, Martin Avcin, Jacob Svele, Manuel Liz, Joe Racina, John Cutich, Haime Crispo, Jose Masgara, Mike Miklovich, M. Miklovich, John Cutich, Manuel Liz, Ignatz Sebol, Jacob Svele, Haime Crespo, John Pollock, Frank Hribar, Anton Macek, Willock, Pa. Po 75c: Geo. Andrew, Frank Visek. Po 66c: Jennie Verblek. Po 51c: Frances Blatnik.

Po 50c: Frank Petrič, Jakob Potočnik, Vincent Coff, Matt Ulepich, Joseph Zadnik, Anton Potočnik, G. Cherne, John Lucich, Mike Ozanich, Andy Juracich, Frank Bazon, Jos. Piloza, Joe Piloza, Joe Baron, Mike Sinkovich, John Stepich, Lovre Medak, Nick Batimovich, Peter Calieff, John Vernjo, John Dam, Tony Stanich, Tony Pulich, Tony Krilich, Tony Tencich, John Tudor, M. Bratovina, V. R. Lucich, mr. in mrs. Stefancic, James Jacobs, George Popovich, Joe Racina, Charles Rezek, Geo. Witkovich, Paul Klun, Ludvik Medvešek, Stephan Lunder, Louis Humar. Po 35c mr. in mrs. Rozicvich. Po 30c mr. in mrs. Persich.

Po 25c: Louis Barbish, Anton Zupan, Joe Barbish, Andy Pirih, Joe Kompare, Paul Zele, Frank Urman, John Kovacic, Joe Milavec, Joe Sirola, Rudolf Cesnik, Joseph Gerse, Rose Caric, Jennie Sosic, Andy Sosic, Gilbert Dobida, Louis Pangre, Lawrence Zalaznik, Frank Spelich,

M. Jakin, A. Bolka, F. Bohinc, L. Cebul, F. Michelich, Joe Merhar, Frank Jereb, Joe Strazisar, Matt Martincic, Leo Wolf, Louis Levstek, Anton Novak, Frank Mahne, John Lokar, Louis Crnich, John Habe, Joe Miklavcic, Anton Yeklevich, John Levstek, John Yeklevich, John Levstek, Jacob Puc, W. R. Jennie Zaitz, Frank Hrvatin, Viktor Omejc, Mike Kastelic, Joseph Markovic, Jacob Mfhevc, Joseph Jabric, Joseph Celin, Anton Kotar, John Dermota, Frank Kordan, Peter Vikotic, Joe Kovich, Joe Zitnik, Frank Vicek, A. Hanny st., R. Novak, Neimenovan, Filip Furlan, Mike Plut, Maple Hts. Social Club, Frank Jelusic, J. Brezovar, L. Zupancic, G. Debeljak, V. Zalokar, G. Jugg, M. Oberzan, John Kosich, Jacob Briljavec, Marko Vranikar, Mrs. Goltz, Mary Slabodnik, Anton Svetlicich, Anton Rednak, John Baraga, Rudolph Celigoj, J. Miketich, Andrej Slabe, Anton Rozanec, Louis Karish, Pete Malaj, Joseph Bicanich, Martin Gosencica, Matt Balkovec, Anton Pugel, Frank Oblak, John Jankovich, Geo. Loncar, Geo. Petrisek, John Lusic, M. Gracianin, John Halner, Joseph Skerbetz, Antonija Skerbetz, John Skrivinski, Frances Humar.

Po 20c: Gašper Jelovšek, Thomas Smith, mr. in mrs. Lukas, Frances Lovsin. Po 10c: Joe Komac, Joe Leskovec, Anton Stojkovic, J. Glor, J. Tratnik, E. Burkec, M. Lester, J. Lefjak, L. Zaplota, Max Copic, Ignatz Kostelic, John Kronland, Benjamin Schmutz, Mrs. Gracianin.

Skupni znesek \$168.17. Prejšnji izkaz \$698.92. Skupaj do sedaj nabranega \$867.09. Hvala vsem prispevateljem. Kolikor je rasvidno iz poročil, se je mnogo rojakov odzvalo apelu za pomoč in pripomogli, da se je nabrala ta vsota. Vendar je treba še precej, ker sedaj ni še polovica, kolikor bi se rabilo, da se izpolni in izvrši ideja, katero se je začelo. Zatorej se apelira in poziva vse Slovence v Ameriki, da pripomorejo in pospešijo to akcijo ter v tem pogledu nekaj žrtvujejo. Za vsa pojasnila pišite in prispevke pošljite na tajnika odbora: A. Prezelj, 19201 Cherokee ave., Cleveland, Ohio.

Odbor.

Konferenca PM in Cankarjeva igra v Waukeganu

Waukegan, Ill. — Z ustrajnimi kampanjami CIO počasi pa sigurno spreminja tukajšnje tovarne iz neunijskih v unijske trdnjave. Kampanja je v zamahu in skoraj vseh industrijah. Zdjaj je v teku stavka livarskih delavcev, v bližnji bodočnosti pa zna zajeti delavce tudi v par drugih tovarnah. O organiziranju delavcev v naših dveh naselbinah, to je Waukeganu in North Chicago, bo razpravljala tudi konferenca Prosvetne matice JSZ, ki se bo vršila v SND prihodnjo nedeljo. Referat o tem bo imel Martin Judnich.

Konferenca bo razpravljala tudi o politični akciji delavstva v Wisconsinu in Illinoisu. O wisconsiniski situaciji bo poročal Joe Widmar, o illinoiski pa Anton Garden, Charles Pogorelec pa bo poročal o aktivnosti JSZ. Konferenca se prične ob desetih popoldne in je odprta vsem članom pridruženih društev in soc. klubov.

Popoldne pa bo dramski od-

sek kluba št. 1 JSZ uprizoril na waukeganskem odru Cankarjevo dramo "Jakob Ruda". Pisatelj Ivana Cankarja so mnogi tukajšnji rojaki osebno poznali. Pričakuje se, da bodo prišli pogledat njegovo igro v velikem številu. Kdor more, naj pride popoldne na konferenco Prosvetne matice, kjer bo lahko poslušal razprave, popoldne pa vsi na igro. Porocilec.

Pittsburghske vesti

Pittsburgh, Pa. — Tukaj se je pred volitvami še precej dobro delalo, sedaj po volitvah se pa veliko delavcev pritožuje, da delajo le po dva dni na teden. Vzroka ni težko najti. Magnatom je na poti delavska unija. Veliko si prizadevajo, da bi jo zlomili, toda ne dajmo se, bratje in sestre! Kdor se ni v uniji, naj čim prej pristopi, kajti v slogi je moč.

Društvo št. 216 SNPJ se pripravlja za igro na Silvestrov večer, pevsko društvo Prešeren bo pa uprizorilo zelo lepo igro po imenu "Rodoljub iz Amerike" na 28. novembra ob 2. popoldne na 57 Buttler st.

Vabljeni ste od blizu in daleč. V igri bodo nastopili doktorji, učitelji, profesorji in specialisti tja do kmetakega dekleta. Veliko bo za jesti in piti in tudi kakšna soba za prenočišče se bo dobila, saj bo na programu cel stakrojski hotel. In če je še kdo, ki ne zna pozdraviti po ameriško, se bo tudi lahko naučil na 28. novembra v Pittsburghu. Torej na svidenje.

Pauline Fabec.

Za pomoč mednarodni brigadi

Cleveland. — Odbor za pomoč delavskim borcem v mednarodni brigadi, ki se bori na strani ljudske vlade v Španiji, je na delu, da se aranžira zabavni večer v pomoč tem borcem. Prireditve se vrši 10. decembra v Slovenskem delavskem domu na Waterloo cesti. Namen prireditve je, da se tem borcem za pravice delovnega ljudstva in svobodnega življenja da moralna in gnotna opora.

Odbor vabi na to prireditve vse delavske somišljenike in nasprotnike fašizma. Vabijo se tudi vsi slovanski pevski zbori, da se priredbe udeležijo in če mogoče nastopijo s petjem in izpopolnijo program. Poleg kratkih in dobrih govorov bo tudi majhen pevski koncert, pri katerem sodelujejo delavstvu naklonjeni zbori. Za ples bo igral mladinski orkester Vrtec št. 11 SSPZ. Vstopnina 25c. Priredba bo v spodnji dvorani.

Ako kateri somišljenik in prijatelj borcev mednarodne brigade želi k tej prireditvi pomagati, toda se mu veselice ni mogoče udeležiti, lahko to stori s prispevanjem v ta sklad. Prispevke je pošiljati na: Victor Wood, 14612 Westropp ave., Cleveland, Ohio.

Odbor.

Po detroitski volilni borbi. Detroit. — Volilne kampanje je konec. Koliko golod gnojnice je bilo zlite med volice od nasprotnikov organiziranega delavstva, ni mogoče opisati. Smele rečem, da bi iz te gnojnice lahko napravili novo jezero, ki bi smrdele po vsej Ameriki. Delavci so bili tako okuženi in zaslepljeni, da so na volilni dan v veliki večini skekali. Iz te omote se bodo zbudili par mesecev pred prihodnjimi volitvami, in sicer samo zato, da jih bodo lahko zopet okužili, kakor se to dogaja pri vsaki volitvah.

Večina delavcev je mnenja, da ni mogoče obratovati industrij

brez kapitalistov, kakor tudi ne obdelavati farm brez denarja. Jaz pa še nisem videl, da bi \$\$\$ še kdaj kaj producirali, če ni bilo delavske moči in naravnega bogastva (kapital) kot je premo- g, železo, baker, volna in drugo. Milijonarjem lahko pustimo ves denar in vse zlato na svetu in boste videli, kako dolgo se bo do preživljali, ako jim delavec in kmet ne dašta dobrin, ki jih producirata v petu svojega obraza.

Kadar se bodo delavci zavedli, kaj je pravo bogastvo, ne bodo več skekali na volilni dan. Da se delavci ne zdramijo iz omote, je največ kriv nauk trotoev, ki živijo od delavske ignorance. Ti trotoje jih učijo, da bodo lepo živeli po smrti nekje v vsemirju, kjer se cedi med in mleko. Toda ti učenjaki ne marajo iti sami tja, ker dobro vedo, da je boljša živa kura na tem svetu kakor pa pečen vol tam nekje v nebesih. Zato se tako branijo smrti.

V zadnji volilni kampanji je tudi neki metodistični škof priporočal delavske kandidate. Imel je več govorov po radiu. Nastopal je kot državljani in delavcem povedal, da si lahko zgradijo nebesa na zemlji. Volitve so pokazale, da jih delavci ne marajo. Ko jim isti škof pridiga v cerkvi o nebesih, mu pa verjamejo. Kako dolgo še? Svet se prebujala, daš počasi. Bodočnost je naša, ker zavajalci izgubljajo tla pod nogami.

Ker se bliža zahvalni dan, ko se bodo delavci lahko zahvalili nekemu nevidnemu bitju za batine, ki jih prejemajo skozi leto, je moški klub SND sklenil, da priredi "keeno party" ali tombulo. Vršila se bo v soboto dne 20. in v nedeljo 21. novembra zvečer. Dobitki bodo purani, go- si in kure. Posetite to prireditve v polnem številu. Nekaj jih bo gotovo srečnih, pa tudi za drugo zabavo bo dobro preskrbljeno. Torej na svidenje 20. in 21. novembra.

Na 28. novembra pa priredi društvo Detroiti Slovenci št. 121 SNPJ večerinko v pomoč nov ustanovljenemu mladinskemu pevskemu zboru. Mladinci se pridno učijo in bo menda že nastopila z eno pesmijo, kot tudi druga pevska društva. Vstopnina je 25c. Ako še nimate vstopnice, nabavite si jo, da s tem pomagate slovenskemu kulturnemu življenju v Detroitu.

Joe Kosic, 121.

Avtna unija nastopi la proti korporaciji

Detroit, Mich. — Larry S. Davidov, delavski odvetnik, je v imenu unije združenih avtnih delavcev vložil pritožbo proti Chrysler Motor Corp. pri pokrajinskem uradu federalnega delavskega razsodišča. V pritožbi je rečeno, da je Zveza Chryslerjevih delavcev kompanijska unija in zato mora biti razpuščena v smislu Wagnerjevega zakona. Obrat v tovarni, kjer izdelujejo avte z znamko Plymouth, je bil nekaj dni ustavljen v avgustu, ko so se člani avtne in "neodvisne" unije spojili pred tovarno. Poznejša pogajanja med kompanijo in avtno unijo so padla v vodo, ko je korporacija odbila zahtevo glede razpusta kompanijske unije. Unija CIO pravi, da je korporacija kršila tudi določbe pogodbe, ki jo je podpisala v zadnjem aprilu, ki je končala stavko v njenih tovarnah.

Minnesotski gover- ner posegel v goz- darsko stavko

Duluth, Minn. — Governor Benson je imenoval komisijo treh članov, da preišče gozdarsko stavko, ki traja že dalj časa. Obe stranki je tudi urgiral na izravnanje diferenc z arbitražo, ki naj bi sponela na zadnji pogodbi. Na prvem sestanku s komisijo ni prišlo do nobene sporazuma, nakar so stavkarji poslali deputacijo h governerju. Stavkarjem se pridružujejo tudi gozdarji v neorganiziranih krajih.

Babjevrnost

Gospodinja: "Plačala vam bom torej 12 dinarjev na dan. In drugače, ali ste morda babjevrnost?"

Nova služkinja: "Prav nič, brez skrbi mi lahko plačate 13 dinarjev!"

Tedenski odmevi

Anton Garden

Iz luže v lužo

Svet se res čudno vrtil in na glavo postaja. Najbolj pa se na glavo postavljajo naši "potejli", ki jadrajo pod znamko komunizma. Nekdaj, še ni dolgo, smo bili vsi socialisti, cialfašisti in vsak unijski vodja je bil "kir", ki si je polnil žepa s prodajanjem in dajanjem delavcev. Vsakega demokrata republikanca a farji vred bi bilo treba piti ob zid in "prasio" napolniti s svinčenimi "socialfašizma" smo bili vsi, ki se nestrinjali z zmotnimi nauki Moskve, "izda delavstva" in "kontrarevolucionarji", ka je treba za vsako ceno uničiti.

Posledice te blodne in delavstvu v vse- želah akrajno škodljive taktike tretje internacionalne so znane vsem. Zgodovina bo kmalu nistom "tretje periode" naprtila veliko odgovornost za razvoj fašizma v Evropi, vsem pa za prihod Hitlerja na krmilo Ne- je. S svojo taktiko civilne vojne, kateri zanesli med delavstvo, so na primer v N- čiji, ki je pivotna država v Evropi, onem- čili vsako skupno akcijo delavstva proti fa- mu in reakciji, dokler je bil še čas. S s- dekretirano r-r-revolucionarnostjo so p- zmernejše elemente med delavstvom bolj- bolj na desno.

Zdjaj, od zadnjega kongresa tretje internacionalne, so se pa zagnali v drugi ekstrem. noč so slekli svoj volčji kozuh in se oble- ovejali. Postali so največji oportunisti, ki je kdaj videlo delavsko gibanje kjerkoli, in- no goreči pristajati — "demokraciji" (izven- sij). Pod krinko boja proti fašizmu a- pripravljene združiti z vsakomur, tudi s- sti, ako bi obrnili hrbet Hitlerju in Musse- ju. (V Italiji so zadnje poletje faktično- storili in izdali snubitveni apel na fašis- Postali so vneti zagovorniki — "manjšega Prelevili so se tudi v vnete zagovornike- žvazne politike, ki vodi direktno v vojno- veda za — odpravo fašizma!

Kdor se z njimi ne strinja, je — "troc- — kakor je bil pred par leti "socialfa- Urednik pittsburskega lista, ki me je še nekaj meseci zaman snubil za glavnega t- nika Prosvete, me je zdaj z Molkom vred- stavno vrzel med trockiste (trockisti so ko- nisti, ki se drže Leninovih naukov in takt- Vzrok temu je, ker sem pred nekaj tedni- koloni zapisal, da sedanega svetovnega k- in anarhije "niso krive le fašistične de- marvet tudi "demokracijski" kapitalizem." tudi menda razširjam "trockistični strup" katerega je ta citat en vzorec.

Po mnenju stalinističnega lista so za- narodno anarhijo in kaos očividno odgov- le fašistične države. Mednarodni kapital- izven teh držav ne nosi nobene odgovor- Ta je le mučeniško jagnje, katero fašisti tr- na kosce in katero je treba braniti. Tudi- špansko tragedijo sta odgovorna le Mus- in Hitler, druge kapitalistične države — mokratična" torijska Anglija, Francija in- merika — pa imajo pri tem čiste roke. T- logika stalinističnega "r-r-revolucionarn- lista. To logiko razkriva takole:

"Če se zlikovcem posreči preslepti noč- čuvaja na vasi in izvršiti tatvino ali poiz- je prav za prav glavni zločinec? Tatovi in- žigalci ali nočni čuvaj? Pri Proletarc- Gardenu v Prosveti so mišljenja da je u- nočni čuvaj ravno tak zločinec kot tatov- poizgalci." (Podčrtanje moje.)

V tem primeru gre za Španijo. Tatov- poizgalci (jaz dodam še: morilci) so M- llini, Hitler in Franco, "ubogi nočni čuvaj" so tako zvane "demokracijske" dežele, v- nem Anglija in Francija. Ta "ubogi n- čuvaj" je torej le — "zaspal"! Skratka: solini in Hitler sta Anglijo in Francijo le- tegnili za nos, posebno še "ubogo" Angli- ki je glavni "čuvaj" in glavni odločevalec- de Španije.

Človek bi ne zameril, če bi take budalost- naivnosti širil osemletni otrok, toda list, ki- če "dvigniti" in "revolucionirati" slove- delavstvo v Ameriki — nak, to je pa že- več! Vsakdo, ki pozna le a, b, c kapitali- in ki je šel skozi prvi razred mednarodne-

Dolje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 16. novembra 1917.

Domače vesti. V Willocku, Pa., je pri- v jami izgubil levo nogo rojak Frank Sed-

Delavske vesti. V Coloradu so rudarji- novno zastavkali.

Svetovna vojna. Na italijanski fronti ob- vi se že tri dni vrši huda bitka.

Sovjetska Rusija. Kerenski je bil prem- v Petrogradu in Moskvi in boljševiska v- je gospodar v obeh mestih, v katerih je- okrog 5000 ubitih in ranjenih.

(Dolje iz prve kolone.)

— boj za priznanje te organizacije. Kapita- na jugu Združenih držav nočejo še dane- vedeti o "novem dealu" in Wagnerjevem- konu. Zato se boj nadaljuje.

Kadar bodo delavci v vseh industrijah- Ameriki masno organizirani v svojih indus- skih unijah, tedaj šele bodo prvi občutili- prihajajo zanje respekt, demokracija in- boda — ne prej.

Louis Brownlow (levo) in dr. Luther Gulick, člana Rooseveltovega odbora za reorganiziranje vladnih departamentov.

Od leve proti desni: Sidney Hillman, predsednik unije Amalgamated Clothing Workers; G. M. Harrison, predsednik bratovščine železniških klerkov, in Philip Murray, direktor Lewisove organizacije CIO.

F. M. DOSTOJEVSKIJ:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s opicami — Prevodil Vladimir Levčič

Domačina sta že preje poznala mnoge njegove skrivnosti, zato sta tudi gledala nanj kakor na svojega človeka in ne kakor na ponosnega gospoda. Ko je tako zbral devet rubljev, je Mitja poslal naročiti poštno konje, da ga popeljejo do Volovske postaje. A tako se je pokazalo in ostalo ljudem v spominu dejstvo, "da ni imel Mitja tisto opoldne pred izvestnim dogodkom niti kopejke in je, da bi si prikrbel denarja, prodal uro ter si izposodil pri svojih domačinih tri rublje, vse to pred pričami."

Na to dejstvo opozorim že naprej, kasneje se bo pojasnilo, zakaj sem to storil.

Ko je drevil proti Volovski postaji, je Mitja čepel bil ven srečen od radostne slutnje, da bo vendar še končal in razpletel "vse te stvari", vendarle drhtel od strahu: kaj bo z Grušenjko v njegovi odsotnosti? Pa ne da bi se baš danes vendar že odločila, da pojde k Fjodoru Pavloviču? Prav zato se je bil odjedel, ne da bi se oglašal pri njej, in zabičl domačnoma na svojem stanovanju, naj za nobeno ceno ne izdasta, kam je šel, če bi s katerokoli strani prišli upravljevalci po njem. "Brezpogojno, brezpogojno se moram do drevi vrniti," je ponavljal, trenč se na svojem kmetkem vozilku. "Ljagavega pa privleči semkaj, ako ne pojde drugače... da skleneva tisti dogovor." Tako je s teanobo v duši sanjal Mitja; toda jo, njegovim sanjam nikakor ni bilo usojeno, da bi se izpolnile po njegovem načrtu.

Prvič se je zakašnil, ko je zavil z Volovske postaje po stranski poti. Izkazalo se je, da stranske poti ni bilo dvajset, ampak osemnajst vrst. Drugič ni našel lijnakega "batjuške" doma, ker je bil odšel v sosednjo vas. Mitja se je odjedel z dosedanjimi, že izmučenimi konji za njim; a preden ga je našel, se je malone že znočil. "Batjuška", na oko boječ in prijazen človeček, mu je takoj razložil, da se je ta Ljagavi izprva res ustavil pri njem, a zdaj da je v Suhem selu in prenočuje tam v kolibi gozdnega čuvaja, ker tudi tam kupuje gozd. Na Mitjeve nujne prošnje, naj ga ne-utegoma pelje k Ljagavemu "in ga s tem tako rekoč reši", je batjuška, čeprav je izprva omahoval, naposled vendarle pristal, da ga spremi v Suho selo, očitno zato, ker ga je obšla radovednost; toda na nesrečo mu je svetloval, da bi jo mahnila peš, češ da ne bo delj nego kako vrsto "in še kaj malega več." Mitja se je seveda strinjal in vzel s svojimi dolgimi koraki pot pod noge, tako da je ubogi batjuška skoro tekel za njim. Bil je močnejši srednjih let in zelo opreznega značaja. Mitja je jel tudi z njim takoj govoriti o svojih načrtih; z nervozno razvnetostjo je zahteval nasvetov glede na Ljagavega in govoril tako vso pot. Batjuška ga je z zanimanjem poslušal, toda svetoval mu je malo. Na Mitjeva vprašanja je izbegljivo odgovarjal: "Ne vem, oh, ne vem, kje pa naj to vem" itd. Ko je jel Mitja govoriti o svojih sparih z očetom zastran dediščine, se je batjuška kar prestrašil, zakaj nasproti Fjodoru Pavloviču je bil v nekam odvisnem položaju. Sicer pa je z začudenjem vprašal, zakaj imenuje tega kmetkega kupčevalca Gorstkina "Ljagavega", in uslužno pojasnil Mitji, da je seljak sicer res Ljagavi, a da tudi ni Ljagavi, ker je strašno hud na to ime, in da ga mora brezpogojno imenovati Gorstkina. "Drugče ne opravite z njim ničesar, še poslušal vas ne bo," je končal batjuška.

Mitja se je mimogrede nekoliko zavzel in pojasnil, da ga je Samsonov sam tako imenoval. Ko je batjuška silil o tej okolnosti, je takoj zametel razgovor, čeprav bi bilo dobro, da je že takrat povedal Dmitriju Fjodoroviču svojo domialico: če ga je Samsonov sam poslal

k temu seljaku, češ, da mu je ime Ljagavi — ali ni storil tega iz kdo ve kakšne norčije ali ne bodo nastale iz tega kakšne nepravilke? Toda Mitja se ni ulegel ustavljanju "ob takih malenkostih." Dvignil se je in korakal in šele ko je prišel v Suho selo, je opazil, da nista prehodila ene in tudi ne poldruge vrste, ampak gotovo tri; to ga je vznemljilo, a potrpej je. Stopila sta v hišo. Gozdar, batjuškov znanec, je stanoval v eni polovici, v drugi lepi polovici na drugi strani veže pa se je bil naselil Gorstkin.

Stopila sta v to boljše izbo in prižgala lojenko. Izba je bila močno zakurjena. Na smrekovi mizi je stal ugasi samovar, zraven njega pa podnos s čašami, prazna butiljka ruma, ne čisto dopita steklenka žganja in ogrizki pčeničnega kruha. Gozdar sam je ležal zlekujen na klopi, z zmečkano vrhno obleko namestu podglavlja, in debelo smrčal. Mitja je osuplo obstal. "Kakopak, zbuditi ga je treba; moj posej je preveč važen, tolikanj sem hitel in mudi se mi, da se vrnem še noč," se je vznemiril Mitja; toda batjuška in čuvaj sta stala molče in nista povedala svojega mnenja. Mitja je pristopil in ga jel sam buditi, z vso odločnostjo se je lotil posla, toda speči se ni hotel zdrumiti. "Pijan je," je izprevidel Mitja; "a kaj naj storim, o Bog, kaj naj storim!" In zdaj je začel v strašni nestrpnosti vleči spetega za roke in noge, tresti za glavo, vzdigovati ga in ga posajati na klop; po dolgih, dolgih naporih je dosegel vsaj toliko, da je jel seljak grdo renčati in krepko peovat, čeprav ni razločno izgovarjal besed.

"Ne, rajši kar potrpite," je naposled rekel batjuška, "saj vidite, da ni zmožen..."

"Ves dan je pil," se je oglašal čuvaj.

"Moj Bog!" je vzklikal Mitja, "če bi le vedel, kako nujno moram govoriti z njim in kako sem obupan!"

"Ne, res bi bilo bolje, da potrpite do jutra," je ponovil batjuška.

"Do jutra? Za Boga, to ni mogoče! Toliko da ni v svojem obupu spet planil k pijancu in ga jel buditi toda opustil je svoj namen, videč, da bi bili vsi naporji jalovi. Batjuška je molčal, zaspani čuvaj pa je mrko gledal. "V kakšne strašne tragedije zavaja ljudi realizem!" je izpregovoril Mitja v popolnem obupu. Pot mu je bil z obraza. Batjuška je spobil trenutek in zelo pametno razložil, da speči, če bi se tudi posrečilo zbuditi ga, vzlic temu ne bi bil zmožen nikakega razgovora; "a vaša stvar je važna, zato bi bilo vendarle boljše, da jo odložite do jutra..." Mitja je razprostri roke in se vdal.

"Jaz batjuška, ostanem tu in bom prežal na ugodni trenutek. Ko se zbudi, pričnem... Svečo ti plačam," se je obrnil k čuvaju, "in prenočišče tudi, pomnil boš Dmitrija Karamazova. Samo tega ne vem, kako bo z vami, batjuška: kje boste pa legli?"

"Ne, jaz pojdem rajši domov. Na njegovi kobilici pojašem," je pokazal na čuvaja. "Z Bogom tedaj, šelim vam, da bi opravili vse v popolno zadovoljnost."

Pri tem je ostalo. Batjuška je odhajal na kobilici, ves vesel, da se je vendar že otrešel nadleže, čeprav je nemirno in zamišljeno majal z glavo ter ubigal, ali ne bi bilo treba jutri za časa obvestiti dobrotnika Fjodora Pavloviča o tem zanimivem pripetljaju, "zakaj če zve ob nepravni uri, se utesne razarditi in odtegniti svojo naklonjenost." Čuvaj se je počehljaj in odšel v svojo sobo, Mitja pa je sedel na klop, da bi prežal na ugodni trenutek, kakor se je bil izrazil.

(Dalje prihajajo.)

VRNITEV

(Nadaljevanje in konec.)

— Poslušaj, Martin!, tuje ima denar, a midva ga nimava. Zakaj ga nimava? Ničesar nimava, ne denarja, ne krave, ne travnika... tudi sira nimava... Vzemimo sekuro... in... udari, Martin! Stotaki, mnogo jih jel! Martin je izbulil oči. Groza ga stresla.

— Si znorela, Jalža? Uničiti človeka... radi denarja?... Za božjo voljo? Kaj... kaj misliš!

— Znorela...? Haha... Denar potrebujeva, a on ga ima. In zakaj bi se naj baš on vrnil domov z denarjem, ko ga pa midva tako potrebujeva?

— Jalža, pomisli! On se vrača domov, po petnajstih letih. Vrača se k svojim starim, ki ga čakata kakor dva midva čakala svojega Jožka... čakala, dokler ni prišla tista brzojavka! — Svojega Jožka, da — je ponavljala Jalža kakor v blodnji.

— In če radi njiju dveh tega ne smeva narediti!

— Radi njiju dveh?

— Da, radi njiju dveh starcev!

— Radi njiju... Prekleta! Kaj sta ona meni in tebi?... Tudi moj sin je mrtev. Ni ga! In kdo zato kaj porajta?

— Jalža...

— Da, ni ga!... Povej, komu sva se smilila? Vzemimo sekuro in udari — bojazljivce stari! In glej, da ne bodo stotaki krvavi!

— Jalža, za božjo voljo...

— Marš!... Oči so se stari divje zasvetile. — Marš! Udari! Starec se je razburil.

— Ne morem, Jalža! Ne morem, ne morem!

— Ne moreš? Vaj kaj? Danes je pust. Stefanova krčma v vasi je odprta. Tam je zabava, veselica. Idi, napij se!... Tedaj boš lahkot!

— Za božjo voljo, Jalža! Znorela si!

— Ah kaj! Idi kakor pravim. Če ne, bom sama...

— ?IE

— Idi... čakam!

— Hm... Dobro! Grem!

Starec si oddahne. Ogrne plašč in se tiho spizpi ven v burjo in izgine v noč.

III.

Burja je nekako pojenjavala. Ali tega starec ni čutil. V ušesih mu je neprestano bučalo: Napij se! Udari! Sekiraj! Stotaki... V daljavi, skozi snežno meglo je zagledal razsvetljena okna krčme. Blesetla so rumenasto, motno in trudno.

— Stefanova krčma, je rekel kakor sam pri sebi, ne zaveda se tega.

Vstopil je.

— Dober večer!

— Zdravo, Martin, zdravo-o-o! Petrolejška se je kadila.

— Eh, t... In starega Martina so sprejeli iztehi obrazi, znojne žuljaste roke, pijani pogledi, velike besede. S teškim zadahom vina in

tobaka se je mešal vonj prahu, in človeškega znoja. Videl je pijane sovaščane s povešenimi brki. Nekaterim je alina obvisela na ustnicah, ko so govorili. Fantje so bili vročni, pili so, kričali in kleli. Dekleta so plesala in oči so se jim nenavadno svetile. Vse skupaj se je vrtelo, plesalo, pilo, klelo, ljubkovalo... se čepalo, vlačilo kakor v norišnici...

Martinu se je zdelo, da so vsi znoreli: Jalža, vaščani, Stefan in on sam... In zamrmral je kakor sam pri sebi:

— Sem kakor bi znorel. Ali morda nisem?

Bas je bučal, mrmral, godrnjal, tamburice so cvilele.

— Pfu! je plunil Martin.

— Hej, Stefan! Liter vina!

— O, Martin, glej no! Ti si?

— Da, je odgovoril Martin kakor v megli.

— Vemo, danes si pa res gospod, pravi gospod!

— Kaj čenčal, norec, je zagodrnjal Martin. — Kaj boš tajil! Častitam, častitam!

— Kaj si pijan, se je začudil Martin. — Kaj častitaš?

— Hu, glej ga, modrijana, kako se pretvarja!

— ... pretvarja? je ponovil v nedoumenju Martin.

— Glejte ljudi! nalaga Martina, je rekel krčmar Stefan. Za norca bi nas rad imel. Prišel je, da se od veselja napije, in da nas potegne. No pravimo: danes je pust! Hahaha...

— Kaj govoriš, se je vedno bolj čudil Martin in ni vedel kaj bi.

— Ne komedijaj, ga je potkal krčmar Stefan po plečih. Zaman je. Mi še vemo!

— Vi veste...?

Strah je gledal iz Martinovih oči.

— Gotovo! Saj je bil prej pri nas, potem pa je šel domov, k vama.

— Kdo? je vprašal ves zaripel Martin.

— Kaj kdo... hahaha... tvoj sin, Jožek, vendar... hahaha...

— Jožek?

— Iz Martinovih prsi se je izvilo kakor zadušeni krik.

— Hahaha... so se smejali vsi vprek.

— Kateri Jožek, je vprašal z izbuljenimi očmi Martin.

— Kateri Jožek... hahaha. Tvoj vendar. Tvoj Jožek iz Rusije, je zmagovalno pripomnil krčmar Stefan in prinesel liter vina.

Martinu se je stemnilo.

— Moj Jožek?

— Da tvoj, je potrdil krčmar Stefan.

Martin je planil po koncu, da se je prevrgla miza.

— Sin... je kričnil in zbežal v noč.

— Hahaha... je orilo za njim. A tam iz zlahtne steklenice je klokotalo še boljše zlahtno vino. Črno vino.

Kakor kri...

IV.

Burja je utihnila. Oblaki so se razgubljali. Tu in tam je že pokukala zvezda z neba.

Martinu je curilaj znoj s čela. Gazil je sneg, ki je segal do ko-

NAROCITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in pristoje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ali eni naročnik. List Prosveta stane za vse enake, za člana ali članice \$6.00 za eno leto naročnine. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to pristoje k naročnin. Torej sedaj ni varstva, reči, da je list predrag za člana S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vaši družini nekdo, ki bi rad čital list vaš dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdravilišče in Kanado \$6.00	Za Člano in Chicago je \$7.50
1 tednik in... 4.00	1 tednik in... 6.50
2 tednika in... 8.00	2 tednika in... 13.00
3 tednika in... 12.00	3 tednika in... 19.50
4 tednika in... 16.00	4 tednika in... 26.00
5 tednikov in... 20.00	5 tednikov in... 32.50

Za Evrope je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in ne zadržuje sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvi lista, in obenem doplačati dotično vsoto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo snižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Priloge pošljite naročnine na list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime.....Čl. družina št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2).....Čl. družina št.....

3).....Čl. družina št.....

4).....Čl. družina št.....

5).....Čl. družina št.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

len in ni čutil utrujenosti. Hiti tel je vso moč, kakor mladenič, samo da pride čim prej domov.

— Rusija!... Petnajst let! Stotaki! Jalža... sekira... moj sin... vse to je vršalo po možganih in šumelo po ušesih. — Moj sin, moj sin...

Cela večnost se mu je zdela pot do doma. Skozi okno je videl trepetanje rdeče lučke pred razpelom.

— Jalža, Jalža, je kričnil ves zahrpel. — Naš Jožek... in zletel je v sobo. Strašen nemir mu je stiskal srce.

— No prišel si? Ravno prav! — se je smehljala starka.

— Da... Poslušaj Jalža... — Nič ne govori. Ze vnaprej vem...

Martinu odleže.

— Veš?

— Da, je rekla Jalža trdo, bojazljivo. Zato sem naredila jaz.

— Kaj? je zahrpel kakor ranjeni lev Martin.

— Hrrrak... je bilo po buči in vse je bilo gotovo. Tam pogled! Pokazala je z roko v kot na posteljo, kjer je ležal človek tiho in mirno kakor bi spal. Samo s senc je bila zarisana rdeča vlažna nit, in iz kota ustnic je silila druga...

— Za božjo voljo, Jalža, je pobelesel starec. Oči so mu divje gorele. Starka pa je bila čista, zabrana. Mirno ga je pogledala, samo nenavaden plamen je bil v njenih očeh, ko je rekla: — Kaj noriš! Bilo je dvajset stotakov... samo eden je okrvavljen...

— Mi smo ga ubili, je kričnil in se onesvestil...

Pod razpelom je krvavo mlata lučka, mačka pa je zavajkala — nato pa je bilo tiho...

Prevedel I. Vučur

OPILJENI OSEL

Madžarski voznik Katzer vozil s svojim oslom iz Vesc v Malo Pešto. Opazil je, da v osel gobec v zaboj na vozu, ki vozil pred njegovim vozom.

Je oslu pustil to veselje, to mu je pa kmalu grdo izplačalo. Zaboj, ki se je osel sanj zanim je vseboval namreč drozgo pivo. Osel se je z njo tako otmil, da je zbežljal in ga voz ni mogel več dobiti v svojo blaz. Nazadnje je žival prekinila voz v neki jarek, sama se odtrgala in zbežala. Katzer si pretresel možgane in so ga rali prepeljati v bolnišnico.

Manjšje zlo

Angleški konzul v Jokohama Japonakem se je zelo bal trestov, zato je poslal svoja precej razvrajena otroka v London k dedku in babici. Malo sta srečno prispela v Evropo se vasilja v svoj novi dom. Dni po njunem prihodu je konzul že dobil brzojavko iz Londona:

"Pošlji potres in vzemi otka!"

Zapravljevec

"Rad bi vedel, kaj počneš v vaši denarjem. Včeraj ni niti vinarja in danes spet ni niti vinarja!"

"Ali te je prosil za posojilo?"

"O, ne — jaz njega!"

Anška:

Prizor iz sanj

(Nadaljevanje.)

VSI (se muzajo). Prošla, Zarnika in oba duhovniška duhova pa zajame trenutna zamišljenost.)

CANKAR (sam zase). To bo tista tendenca, ki draži Prošla, blago dušo. Ha! V nižinah se svetlika... be la kizantema se umika živorečim nageljnjam na kamiljahol!

GREGORČIČ (kakor bi hotel nekaj dognati). V nizkem recitacijem tonu. — Vi trdi ljudje, ki bratov nesrečo in žalost tajite, ki glasno hrumite, če kdo kaj o bratov vam revi pove. Očesa odprite in videli boste roj soltan, ušes ne mašite in bil vam bo nanje jok glasni! Le z mano stopite v revežev koč, kjer stiske, nadloge prebivajo, kjer solze sirote prelivajo, in potem trpite gorje, če mogoče! — (Sa zamislil). Brez dvoma, ista beseda v drugi obliki... beseda, ki več ne prosi in ne trka na usmiljena srca in vesti, ampak dramatično vest človeka, ki naj potem zahteva in gradi svojo lepšo srečo sam! (Si ogleduje mlajše obraze v družbi).

PODŽIG (zroč v daljavo). Naalikal bi koč, ki zmirom na robu prepadov bede čepijo... in belih mestec, ki jih novi domiljijji proletarski otroci ka.)

gradijo. (Umolkne in strmi v lepoto tihe sanjake pokrajine.)

GOSLAR. Človek bi se rad poglobil v globoke socialne misli, v važne argumente, ali pevec je menda otrok višav, ki —

JANA (mu seže v besedo) — ki korrači po visokih krajih solca in pesmi, kakor Gregorčičev kraljiček planin!

GREGORČIČ (se nasmehe).

GOSLAR (polglasno zabrunda). — "Zakrivljeno palico v roki..." (Družba se mu, kakor ob prejšnji pesmi polagoma pridruži s tihimi glasovi. Pavza z zagrinjalom se med petjem nekaterih kitic Gregorčičevega "Veselega pastirja" ponovi.

VERA (ko se je zagrinjalo že do kraja dvignilo in je nekaj hipov ležala na vseh tihah zadovoljna zamišljenost). Vidite, gospod Gregorčič, kako daleč je padlo seme vaše "srčne krvi". Menda se malokomu tako popolno izpolni želja, kot se je vam. Tako je pritisnil narod na srce cvetje vaše poezije, da skoro ne ve, ali je pel sam ali ste bili le duša naroda, ki se je po ločitvi od vas zopet naselila med narodom.

GREGORČIČ. Naj pritisne narod na srce vsako pesem, ki je zapeta iz nezlaganega človeškega občutja — in ne samo moje. (Se pomembno otre po mlajših obrazih in potem po obrazih svojih starejših kolegov).

VSI (se za hip zagledajo v pesni-y novi domiljijji proletarski otroci ka.)

KOMAR (kot bi govoril sam sebi). Umetniki so najskromnejši in najradodarnostnejši ljudje na svetu. In vendar, ko živimo med nami, stikamo zgolj za njih slabostmi in napakami. Mi Slovenci smo v tem še posebno "natančni".

OZEPEK (cinično). To je zato, ker nimamo lastnih svetnikov.

DRUŽBA (se smeje).

MLADEN. Ali to je vendar naravno, da ljudje radi gledajo v velikem duhu tudi velikega človeka. Če so na ta ali drugi način prevarili svojo domišljijo, se jeze, ne toliko nad umnikom samim, kakor nad lastno nezmožnostjo, gledati in videti v umetniku kaj drugega ko slabotnega zemljana s človeškimi slabostmi in nedostatki.

ZIVNIK. In če posebnih slabosti nima, mu jih natrpajo na pleča sami. Če JE kos grešnika, ga poženejo med gobave... če se proglasi za slovenskega umetnika, je proglasen za lenuha, pijanca, potepuha, včasih za primodo — kakor že nanašajo okolščine. Naši umetniki bi morali biti sami uspešni ljudje, ki bi se kazali med narodom v svetlih frakih in še svetlejših vozilih. Potem bi jim nihče ne gledal na prste... umetniko, ne drugače. Vse bi bilo nad kritiko, če v naši ameriški Sloveniji sploh pravilno pojмимо to besedo.

ZARNIK. V tem slednjem je treba narod in umetnike še urediti. Med nami

je navada, da kdor kaj zapiše ali začrta po delavsko, kot pravimo, je takoj prištet med "naše umetnike". V domovini so strožji, zato se na naše kulturno umejstvovanje in prizadevanje komaj ozrejo. Jaz bi želel, da bi vi vsi sodelovali z menoj v mojem stremljenju za izkristaliziranjem naše ameriško-slovenske besede. Prošel je prejle v svojem govoru povedal nekaj nepobitnih reanic, čeprav bi mu morda to neradi priznali v javnosti... med sebojno pa se lahko pogovorimo. Treba nam je pog